

DE VERZORGING EN KWEK VAN *ERYX COLUBRINUS* *LOVERIDGEI* (STULL, 1932).

Door: John van der Pols, Gildstraat 190, 3572 EW Utrecht.

Inhoud: Inleiding - Systematiek - Terrarium - Voedsel - Paringen/Zwangerschap - De jongen - Literatuur.

INLEIDING

Ondanks de grotendeels verborgen levenswijze van zandboa's, kan *Eryx colubrinus loveridgei* zich op een toenemende populariteit verheugen onder slangenhouders. Dit is niet in de laatste plaats te danken aan het fraaie uiterlijk van deze kleinblijvende boa-soort. Ook de eenvoudige verzorging en betrekkelijk makkelijke wijze van kweken dragen hier toe bij.

SYSTEMATIEK

Eryx colubrinus loveridgei werd voor het eerst in 1932 beschreven (Stull, 1932). Dit geschiedde aanvankelijk onder de soortnaam *thebaicus* (*Eryx thebaicus loveridgei*), die door Boulenger (1893) was ingevoerd. Later werd deze soortnaam gewijzigd in *colubrinus* (Stull, 1935). Hiermee was de soortnaam, zoals hij door Linnaeus (1758) onder de naam *Anguis colubrina* was beschreven, grotendeels in ere hersteld.

Eryx colubrinus loveridgei verschilt van *Eryx colubrinus colubrinus* in de volgende karakters (Stull, 1932): een hoger aantal dorsalen (53-59 in plaats van 47-49) en een gemiddeld lager aantal ventralen (168-182 (gemiddeld 173,2) in plaats van 175-192 (gemiddeld 184,8)). Verder zou *Eryx colu-*

Foto 1. *Eryx colubrinus loveridgei*. Foto: John van der Pols.

brinus loveridgei in tegenstelling tot *Eryx colubrinus colubrinus*, een tekeningloze buikzijde hebben. De geldigheid van *Eryx colubrinus loveridgei* wordt betwijfeld (Parker, 1949). Opvallend is het voorkomen van een geheel effen variëteit van *Eryx colubrinus*, eens beschreven als *Eryx rufescens* (Ahl, 1933).

Eryx colubrinus loveridgei wordt gekenmerkt door zijn subterrestrische levenswijze. Dit is mooi te zien aan zijn massieve en gestroomlijnde bouw, de vooral naar de staart toe konisch gevormde schubben, het afgeplatte rostraal-schild en de stand van de ogen, die boven op de kop geplaatst zijn. Het geslachtsonderscheid van *Eryx colubrinus loveridgei* is vrij gemakkelijk te bepalen; mannetjes hebben een relatief langere staart dan wijfjes en vooral bij wat oudere exemplaren duidelijk zichtbare sporen. Deze ontbreken bij wijfjes vrijwel

geheel. Bovendien blijven mannetjes aanmerkelijk kleiner dan wijfjes. In de regel kan men er dus van uit gaan, dat grote exemplaren altijd wijfjes zijn.

TERRARIUM

Op 8 maart 1983 verkreeg ik drie jonge *Eryx colubrinus loveridgei*. Ze waren afkomstig van Leaky, Kenia en in het voorjaar van 1981 geïmporteerd. Na inspectie bleek ik één mannetje en twee wijfjes te hebben. Het mannetje en één van de wijfjes zijn geel van kleur met een donkerbruine, bijna zwarte tekening. Het tweede wijfje is oranje met eenzelfde kleur tekening als de twee gele exemplaren. De buikzijde van de slangen is parelmoerwit van kleur. Op het moment dat ik de slangen kreeg, wogen de slangen 40 g (mannetje), 48 g (geel wijfje) en 59 g (oranje wijfje).

De slangen zijn gehuisvest in een terrarium met de afmetingen 38x61x34 cm (bxdxh). De inrichting van het terrarium is simpel gehouden en bestaat uit enkele lava- en leistenen. Als substraat werd aanvankelijk een ongeveer 6 cm dikke laag zand gebruikt. Later werd overgegaan op het gebruik van houtkrullen voor dit doel. Dit materiaal heeft een hoger absorberend vermogen dan zand en is gemakkelijker te verschonen. Enige centimeters boven het substraat is een gloeilamp van 15 Watt gemonteerd waaronder de slangen kunnen zonnen. De dagtemperatuur in het terrarium bedraagt 23-30°C tot 34°C vlak onder de gloeilamp en 19-26°C 's nachts.

VOEDSEL

Om de paar weken wordt gedurende enkele dagen een klein bakje met water in het terrarium gezet, waaruit overigens weinig gedronken wordt.

Het voedsel wat ik de slangen verstrek, bestaat uit pasgeboren tot halfwas muisjes en nestratjes. Ook hagedissen zouden worden gegeten (*Mabuya sp.*, Hoevers & Johnson, 1982).

Passeert een relatief klein prooidier *Eryx colubrinus loveridgei*, dan wordt deze bliksemsnel gegrepen en onder het zand getrokken, alwaar het stikt. Is het prooidier hiervoor te groot, dan wordt deze boven het zand gewurgd.

Overdag verschuilt *Eryx colubrinus loveridgei* zich in het zand waarbij ze hun kop net ver genoeg boven het zandoppervlak uitsteken, om de omgeving in de gaten te kunnen houden en in de buurt komende prooidieren op kunnen merken. Ook 's nachts zijn de slangen regelmatig actief.

PARINGEN EN ZWANGERSCHAP

Begin april 1984 nam ik voor het eerst paarpogingen van het mannetje waar. Hierbij drukte hij zijn kop onder één van de veel grotere wijfjes, waarna hij met het voorste deel van zijn lichaam een lus vormde om het lichaam van het wijfje heen en zo doende probeerde het wijfje door opwaartse bewegingen boven het zand uit te werken. Tijdens deze activiteit verlegde hij de lus van het voorste deel van zijn lichaam naar het achterste deel en zakte hij hierbij tegelijkertijd af, richting staart van het wijfje, waarbij hij het wijfje bewerkte met zijn sporen. De wijfjes leken niet zo gediend te zijn van de avances van het mannetje en reageerden hierop door dieper in het zand weg te kruipen. De paarpogingen vingen meestal rond het middaguur aan en duurden tot in de vroege morgen. Ondanks de verwoede pogingen van het mannetje vond er naar alle waarschijnlijkheid geen paring plaats. Daar het mannetje al vanaf februari 1984 niets meer wilde eten, zette ik het apart. Pas in augustus 1984 begon hij weer te eten, doch met regelmatige pauzes.

Begin juni 1985 zette ik het mannetje opnieuw bij de wijfjes. Dit resulteerde binnen enkele dagen in hernieuwde paarpozingen van het mannetje. Het oranje wijfje bleek er nu wat meer gediend van te zijn. Op 2 juli 1985 trof ik haar in copula aan met het mannetje. Paringen met het gele wijfje heb ik niet waargenomen, ondanks de interesse, die het mannetje ook voor haar aan de dag legde.

De paaractiviteit van *Eryx colubrinus loveridgei* is naar mijn mening het gevolg van een langere daglichtlengte en een gemiddeld hogere temperatuur. Dit kan worden bevorderd door het aanbrenge van een extra lichtbron (Kellough, 1986). Vanaf 17 augustus 1985 weigerde het oranje vrouwtje alle voedsel en begon allengs dikker te worden. Ook begon ze steeds vaker te zonnen. Aanvankelijk lag ze hierbij vanaf het aanbreken van de dag in de directe omgeving van de gloeilamp. Maar naarmate de zwangerschap vorderde, ging ze boven op het zand pal onder de gloeilamp liggen. Achteraf gezien was het wellicht beter geweest om het drachtige wijfje een warmere plek in het zand te verschaffen. Zonnen boven het zand lijkt mij voor *Eryx colubrinus loveridgei* een onnatuurlijk gedrag.

DE JONGEN

Op 4 december 1985 werden de jongen geboren. Toen ik omstreeks 18.00 uur in het terrarium keek lagen de meeste jongen nog op het zand. Ook het wijfje lag op het zand en was onrustig. In tijdsbestek van een uur verschole alle jongen zich in het zand. De jongen werden hierna in een apart terrarium ondergebracht. Het bleken twaalf levende (zes oranje en zes gele) en twee dode (één oranje en één gele) slangetjes te zijn. Het gewicht van de jongen liep uiteen van 8,1 tot 8,9 g.

Binnen twee weken waren alle jongen verveld, waarna ze pasgeboren muisjes begonnen te eten.

Het gewicht van het oranje wijfje lag voor de dracht rond de 500 g. Na de dracht was deze 360 g. Acht jongen werden vrij snel verkocht. De andere vier jongen ontwikkelen zich uitstekend. Op 20 oktober 1986 wogen zij 65, 80, 95 en 140 g.

LITERATUUR

- Ahl, 1933. S. Ber. Ges. Naturf. Freunde Berlin, 1933: 324.
- Boulenger, G.A., 1893. Catalogue of the Snakes in the British Museum (Natural History), Vol. I: 125.
- Hoevers, L.G. & P.M. Johnson, 1982. Notes on a collection of snakes from the middle Juba Region, Somalia. Monit. Zool. Ital., Vol. 16: 173-203.
- Kellough, R.M., 1986. Breeding *Eryx colubrinus loveridgei* at the Reptile Breeding Foundation. The Herpetoculturist, Vol. 1 (1): 13-15.
- McLain, J.M., 1982. Reproduction in Captive Kenya Sand Boas, *Eryx colubrinus loveridgei* (Stull). 5th Annual Symposium on Captive Propagation and Husbandry. Zool. Cons. Inc., Thurmont Md.
- Parker, H.W., 1949. The Snakes of Somaliland and the Sokotra Islands. Zool. Verh., Leiden, Vol. 6: 1-115.
- Schweizer, H., 1972. *Eryx colubrinus loveridgei* Stull, 1932, seine Pflege und Nachzucht im Terrarium. Aquaterra, Vol. 9 (5): 52-56.
- Stull, O.G., 1932. Five New Species of
- Stull, O.G., 1932. Five New Subspecies of the Family *Boidae*. Occ. Pap. Boston Soc. nat. Hist., No. 8: 25-30, pl. 1-2.

---, 1935. A Checklist of the Family *Boidae*. Proc. Boston Soc. nat. Hist., No. 40 (8): 387-408.

Woerkom, A.B. van, 1981. Het voederen van *Eryx colubrinus loveridgei*. Litt. Serp., Vol. 1 (5): 181-182.